TANULMÁNY

Intézményi innováció az európai vidékpolitikában

Fehér István

Kulcsszavak: EU, vidékpolitika, vidékfejlesztési hálózatok, „Contact Point".

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A vidékfejlesztési hálózatok a vidékpolitika európai dimenziójú eszközévé váltak. Információt szolgáltatnak a 27 tagországnak és harmadik országoknak. A hálózatokban partnerségi alapon együttműködnek a vidék szereplői, a különféle szakértői csoportok, valamint a mezőgazdasági és erdészeti szervezetek. Cél a vidéki térségek eredményes fejlesztése.

A „Contact Point" olyan brüsszeli szervezet, amely szolgáltatásokat nyújt a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Igazgatóságok (DG-AGRI) részére, és egyik kiemelt feladata európai szinten a hálózatok működtetése, a koordináció és az információcsere, a jó gyakorlat elterjesztése, valamint a nemzetközi együttműködések elősegítése.

A nemzeti hálózatok nem egységesen jöttek létre. A tagországok többségében egy hálózat működik, két országban azonban több hálózatot hoztak létre. Az Európai Vidékfejlesztési Hálózat nyitott, amihez a vidéki térségek bármely szereplője csatlakozhat, olyanok, akik a vidékfejlesztési politika ügyeiben érdekeltek.

A vidéki élet szereplői igénybe vehetik a nemzeti és az Európai Vidékfejlesztési Hálózatok szolgáltatásait és működő információs eszközeit. Ennek érdekében ajánlható, hogy iratkozzanak fel a rendszeresen megjelenő publikációk levelezőlistájára és tájékozódjanak a hálózat és a vidékfejlesztés eseményeiről, programjairól.

Az új intézményi filozófiában, a hálózati szerveződésben (networking) fontos elem a civil társadalom és magánszektor képviselői közötti partnerség. Jó, ha a hálózatok tevékenységét közreműködői megközelítés jellemzi, különösen az integrált térségfejlesztésben, amely figyelembe veszi a gazdasági, szociális, kulturális és környezeti szempontokat.

Várható, hogy a vidékfejlesztési politika célkitűzései és feltételrendszere a következő tervezési időszakban változik, ennek befolyásolásában az érdekeltek minél aktívabb, tényeken alapuló és mérhető költség-haszon indikátorokkal alátámasztott érvei és az ehhez kapcsolódó átlátható és elszámoltatható intézményi struktúrák döntő jelentőségűek.

BEVEZETÉS

Az Európai Unió 2007-2013 közötti időszakban mintegy 225 milliárd eurót fordít a vidékfejlesztési projektek finanszírozására, melyet 94 működő Vidékfejlesztési Program keretében juttat el a tagországok kedvezményezettjeihez. Ebből az összegből az *Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap* (EMVA) 90,8 milliárd euróval részesedik, melyet a tagországok nemzeti költségvetése 70,1 milliárd euróval egészít ki. Projektek kedvezményezettjeinek tervezett hozzájárulása 64,8 milliárd euró. Ezek a jelentős,

tervezett pénzügyi elkötelezettségek bizonyítják, hogy az Európai Unió vidékfejlesztési politikája jelentős támogatásban részesíti a hosszú távú fejlesztés érdekében a 27 tagország vidéki területeit. Ez előtérbe állítja a stratégiai gondolkodás fontosságát. Mind a 94 Vidékfejlesztési Programnál felfedezhető a négy szorosan integrált prioritás, melyekben a program kidolgozásánál figyelembe vett tagországi sajátosságok és igények is világosan felismerhetőek. A négy prioritási tengely jelentősége meglátszik abban is, hogy hozzájárulnak az EU közös célkitűzéseihez, a gazdasági növekedéshez, a foglalkoztatás javításához, a fenntartható környezeti és társadalmi viszonyok megteremtéséhez.

Az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap működését az 1698/2005 számú (EC) rendelet szabályozza, melyet számos egyéb szabályozás egészít ki. A meghatározott célok és a megvalósítás követelményei reflektálnak arra a tényre, hogy a 27 tagország vidéki területei az összes terület 90%-át jelentik, ahol a lakosság 56%-a él, valamint a nemzeti jövedelem 43%-át, a foglalkoztatás 55%-át képviseli.

Ezeken a vidéki területeken található a természeti erőforrások többsége, valamint egy jelentős keveréke a kulturális és tájörökségnek. Ezeket a vidéki forrásokat jelentősen érintik a klímaváltozás, a levegőminőség, a vízgazdálkodás, a talaj és a biodiverzitás kérdései.

A háromfázisú vidékpolitikai tervezés folyamatát határozta meg az Európai Bizottság, melynek során azokat az elfogadott stratégiai célokat vette figyelembe, melyek a lisszaboni és a göteborgi állásfoglaláson alapulnak. A tagországok a vidékfejlesztési programjukban közel 40-féle intézkedést javasoltak finanszírozásra.

Az Európai Unió vidékfejlesztési politikájának intézményi rendszerében jelentős újításra került sor a jelenlegi költségvetési időszakban azzal, hogy minden tagországban Nemzeti Vidékfejlesztési Hálózat alakult, és két európai szintű hálózat létesítésére is sor került, továbbá új szempontként bevezetésre került a LEADER-módszer alkalmazásának igénye mind a négy tengely területén.

A tagországok többségében a nemzeti vidékfejlesztési hálózat a minisztérium szervezetében végzi tevékenységét, a minisztériumon kívül hét országban a nemzeti hálózat mint önálló szervezeti egység működik, három ország esetében megosztott szervezeti forma alakult ki, ami azt jelenti, hogy a tevékenységek egy része a minisztériumban működik, másik része pedig szerződéses formában minisztériumon kívüli szervezetben kapott helyet.

Célkitűzésem elsősorban, hogy bemutassam azokat a legfontosabb új intézményi struktúrákat és azok működésének újszerűségeit, melyek szükségesek a vidékfejlesztési intézkedések sikeres megvalósításához, a források hatékony felhasználásához, továbbá ismertessem a vidékfejlesztési hálózatok által végzett tevékenységek módszereit és várható hatásait. Az intézményi keretek kihasználásában jelentős a szerepe az önkormányzatok, vállalkozók, civil szervezetek és helyi közösségek hálózatba szerveződésének.

A VIDÉKFEJLESZTÉSI HÁLÓZATOK ÉS MŰKÖDÉSÜK

Az Európai Bizottság hivatalos lapjában (*Office Journal of the European Union*) 2008. február 29-én jelent meg a bizottsági döntés, amely rendelkezik az *Európai Vidékfejlesztési Hálózat* és a *Nemzeti Vidékfejlesztési Hálózatok* létesítésének szükségességéről és működési feltételeiről. A vidék szereplői Európában, 2008. december 31-ig összesen 31 nemzeti hálózatot alakítottak ki. Általában egy nemzeti hálózat működik, de Belgiumban két, az Egyesült Királyságban négy hálózat kezdte meg tevékenységét. A nemzeti hálózatok 2-10 fő közötti alkalmazottat foglalkoztatnak, ezekhez kell hozzáadni a különféle végrehajtó és szolgáltatásokat ellátó állami intézményekben és/vagy tanácsadó

cégeknél foglalkoztatottak számát, ami országonként jelentős eltéréseket mutat. A hálózatok működtetésében nem alakult ki egységes gyakorlat, mivel 18 hálózat minisztériumi vagy más kormányszervezeti, 10 hálózat közigazgatáson kívüli intézményi és 3 hálózat megosztott (részben közigazgatás, részben vállalkozási szervezeti) formát választott a létesítésre és működtetésre.

Az Európai Vidékfejlesztési Hálózat a vidékpolitika közösségi szintű szervezete, mely a nemzeti vidékfejlesztési hálózatokat összekapcsolja, és aktív szervező, koordináló szerepet játszik a nemzeti hálózatok együttműködésének fejlesztésében, hozzájárulva a vidékfejlesztésre szánt források hatékony felhasználásához. A hálózatok szerepét a Bizottság 2006/144/EC rendeletében fogalmazta meg, melyben szélesebb körben alkalmazzák a korábbi LEADER-hálózati rendszer eredményesnek ítélt módszereit, ami több országban eredményessé és népszerűvé vált a vidéki lakosság körében.

A vidékfejlesztés az EMVA három tengelyén alapszik, ami kiegészül egy transzverzális módszertani tengellyel, a LEADER-tengellyel. Az EU vidékfejlesztési politikája nap mint nap a versenyképességet és a fenntartható fejlődést hivatott elősegíteni. Az is motiválta az európai döntéshozókat, hogy ebbe a folyamatba különféle szinteken minél jobban bevonják a vidéki területek érintettjeit és közintézményeit. Ezért is határozták meg tágabban az Európai Vidékfejlesztési Hálózat intézményi szerkezetét és tevékenységét, azzal a nem titkolt céllal, hogy szakmai befolyása számos területre kiterjedjen.

A hivatkozott európai szabályozás nem tartalmaz egységes szervezeti formát, a tagországok a nemzeti vidékhálózatok szervezeti megoldásait saját maguk alakítják ki, de minimálisan a következő feladatokat látják el:

- Felmérik és elemzik a jó és átadható gyakorlatokat és információkat.
- Megszervezik a tapasztalatok és know-how-k cseréjét.
- Szervezik a továbbképzési programokat a Helyi Akciócsoportok részére.
- Elősegítik a területek és országok közötti együttműködést.

AZ EURÓPAI VIDÉKFEJLESZTÉSI HÁLÓZAT FŐBB CÉLKITŰZÉSEI

Az Európai Vidékfejlesztési Hálózat 2008 októberében kezdte meg működését. Tevékenységével új fejezet kezdődött az EU vidékfejlesztési politikájában, annak ellenére, hogy az EU ebben több évre viszszatekintően eredményeket könyvelhet el. Előrebocsátható, hogy ez a hálózat nemcsak arra hivatott, hogy találkozókat szervezzen az európai vidékfejlesztési politikában érdekeltek között, hanem olyan reális és lényeges ösztönzőket, eszközöket alkalmaz, melyek hozzájárulnak az Európai Bizottság keretében kialakított vidékfejlesztési stratégia megvalósításához, melyek alapjait az Európai Tanács fektette le 2006-ban.

A mindennapi gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy a döntéshozókat és végrehajtókat segíteni szükséges abban, hogy olyan döntéseket hozzanak, melyek hozzájárulnak a vidékfejlesztési programok stratégiai céljainak megvalósításához. Említhetnénk a kedvezményezetteket érintő pályázati eljárások egyszerűsítését, vagy a szinergia növelését a rendelkezésre álló EU vidéki térségek fejlődését célzó alapok között.

A célok elérését szolgálja az intézeti keretek közötti információcsere. Ezek között fontos a legjobb gyakorlatok elterjesztése, valamint a vidékpolitika megvalósítását akadályozó tényezők csökkentése. A célok elérését az is segíti, hogy az EU Bizottság is helyi információkhoz jut, és informálja az érdekelteket a működési és orientációs igényekről. Különösen fontos, hogy az ér-

dekeltek időben kapják meg az információkat a folyamatban lévő politikai vitákról. Mindez természetesen feltételezi a szoros dialógust Brüsszel és a nemzeti hálózatok, a nemzeti Irányító Hatóságok, valamint a vidék szereplői és nem utolsósorban a Helyi Akciócsoportok között (1. ábra).

AZ EURÓPAI VIDÉKFEJLESZTÉSI HÁLÓZAT FŐBB INTÉZMÉNYEI

A Koordinációs Bizottság

A Koordinációs Bizottság fő feladata, hogy segítse a hálózati tevékenységeket és bizonyos mértékű koordinációt végezzen a nemzeti vidéki hálózatok között. Javaslatot tesz a közösségi szintű hálózat éves munkaprogramjára, beleértve a tematikus témakörök kiválasztását és a munkacsoportok kialakítását. Az Irányító Hatóságok, a Nemzeti Vidéki Hálózatok képviselőiből és 12 európai szintű intézmény képviselőiből alakult meg a hálózat Koordinációs Bizottsága és LEADER Albizottsága, mindkét bizottság működésében alapvetően igényli az említett partnerek aktív részvételét és közreműködését.

A Koordinációs Bizottságban 69 tag képviseli a tagországok Irányító Hatóságait, a 27 minisztériumot és a 27 Nemzeti Vidékfejlesztési Hálózatot, valamint kiegészíti 12 fő, akiket európai szinten működő szervezetek delegálnak, 2 főt a LEADER Albizottság delegál, és egy fő képviseli az európai szinten működő szervezetet, amely a Helyi Akciócsoportokat fogja össze.

A LEADER Albizottság

A LEADER Albizottságnak 67 tagja van, melyet a korábban említett szervezetek képviselői alkotják, de nem azonos személyek képviselik a tagországokat a két bizottságban. Hozzájárul a Koordinációs Bizottság munkájához a LEADER-tengelyt érintő témakörökben. Egyik fő feladata, hogy monitortevékenységet végezzen a transznacionális projektek megvalósítását illetően.

Ez a két bizottság évente kétszer ülésezik, tevékenységükre jellemző a véleménycsere és a hálózatokkal kapcsolatos tevékenységek megvitatása, valamint javaslatok megfogalmazása az EU Bizottság részére.

Európai Értékelő Szakértők Hálózata

Az Európai Értékelő Szakértők Hálózata önálló szervezetként végzi tevékenységét, melyet 2008 elején hozott létre a Bizottság. A Hálózat segíti a jó gyakorlatok elterjesztését, a vidékfejlesztési programok értékelését, szélesíti a monitoring és értékelés módszereit. A Hálózat mindenki előtt nyitott, aki a Vidékfejlesztési Programok és intézkedések értékelésével foglalkozik az Európai Unióban. Felelőse és segítője az európai szintű értékelő munkának, mely a 2007-2013-as periódusra vonatkozik. A szervezetben minden tagországot két fő képvisel, akik évente kétszer találkoznak. Munkájukat egy nyolcfős létszámú Iroda *(Desk Office)* segíti. Az Iroda számos területen segíti a Bizottságot, valamint szakértői útmutatásokat nyújt az értékelő módszerek és eszközök, valamint az adatok összegyűjtése területén. Több információ és a munkaprogramok a következő linken érhetők el: *http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/eval/network/whatwedo_en.htm*.

A HÁLÓZATOK MUNKÁJÁNAK ÉS STRUKTÚRÁJÁNAK ÁTTEKINTÉSE

Az Európai Vidékfejlesztési Hálózatok munkájában részt vevő tagok törekvése az alábbiakban foglalható össze:

- Törekednek az Európai Vidékfejlesztési Programok eredményes megvalósításának optimalizálására, segítik a források hatékony felhasználását.

• Előmozdítják a kölcsönös előnyökön alapuló tanulási folyamatokat.

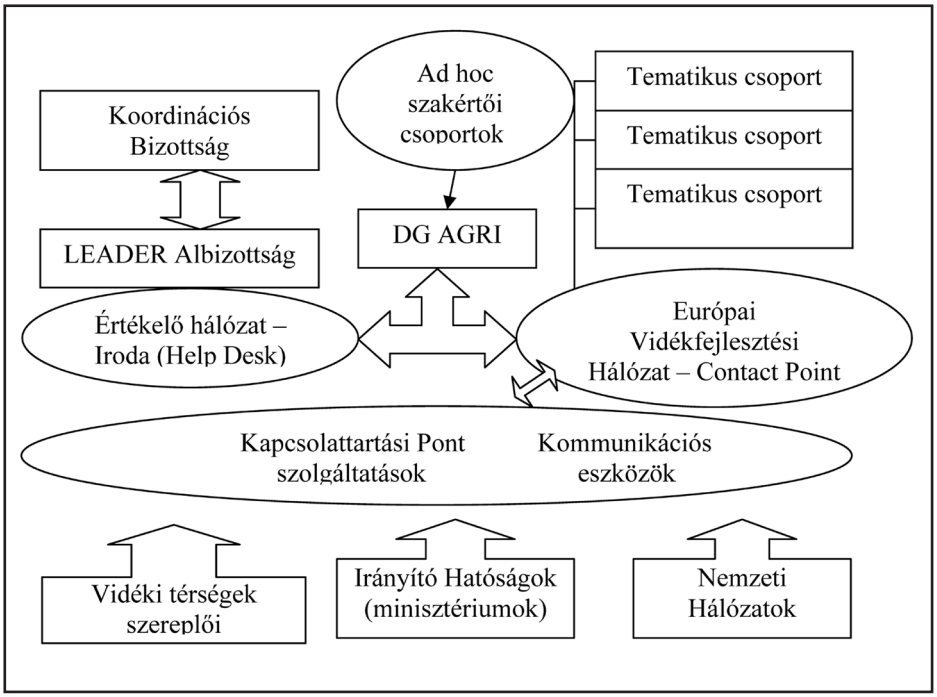
• Hozzájárulnak szinergia és multiplikátor hatásokhoz.

• A hálózat mindennapi működését értéknövelésre való törekvés jellemzi.

Példaként említhető, hogy a hálózatok tevékenysége elősegíti a projektek megvalósítási feltételeinek egyszerűsítését, vagy kidolgozza a rendelkezésre álló különböző alapok integrált felhasználásának lehetőségeit.

I. ábra

Az európai hálózat struktúrája

HOGYAN MŰKÖDIK AZ EURÓPAI HÁLÓZAT?

A számos feladat elvégzésére és az információk áramlására egy jól felszerelt szervezet alakult, mely a *Kapcsolattartási Pont („Contact Point")* elnevezést kapta és egy konzorcium működteti a Bizottsággal kötött szerződés feltételei szerint. A tanácsadó görög cég társult négy (angol, svéd, francia, magyar) nemzeti szervezettel, köztük található a hazai *Debreceni Egyetem Agrár- és Műszaki Tudományok Centruma* oktatási intézmény és az *EU Agro tanácsadó vállalkozás*. A Bizottság egyéves megbízással, és évente megújítható szerződéssel választotta ki a konzorciumot abból a célból, hogy keretet biztosítson szolgáltatások nyújtására, koordinációs tevékenységre, információk cseréjére és elemző munka személyi feltételeire. A szervezetben 21 fő dolgozik, az állandó szakértők 12 tagországot képviselnek.

A „Contact Point" feladatai számos vidékfejlesztési szolgáltatást fednek le, beleértve nemzeti vidékfejlesztési hálózatok működésének segítését és tevékenységük koordinálását. Tevékenységei közül

kiemelhetők az országok közötti tapasztalatcserék és a jó vidékfejlesztési gyakorlatok elterjesztése.

Érdemes hangsúlyozni, hogy a szervezet számos információs és kommunikációs eszközzel rendelkezik, mint az elektronikus *Hírújság* (Newsletters), a magazinok, speciális kiadványok a legjobb gyakorlatokról, továbbá tematikus kiadványok. Az elektronikus információcsere fő eszköze a honlap, mely rövidesen elérhetővé válik több nyelven is, melyeket kiegészítenek interaktív és tematikus szekciók, ahol szervezetek és személyek kifejthetik véleményüket speciális témákban. A jól szerkesztett honlap szintén lehetőséget kínál számos vidékfejlesztési jó gyakorlat megismerésére és a LEADER-projektek követésére.

Fontos eszköze a „Contact Point"-nak továbbá, hogy rendelkezik egy szakértői listával 23 ország elismert szakembereiből. A szakértők az igények alapján mobilizálhatók olyan elemző munka elvégzésére, melyek a tematikus témakörök, vagy az alapvető indikátorok elemzésére irányulnak.

Fontos feladatként említhető a transznacionális együttműködések támogatása a Helyi Akciócsoportok között abból a célból, hogy segítse a partnerkeresést és folyamatosan informáljon a kiválasztott projektek alakulásáról, továbbá segítse ezeknek a projekteknek az előkészítését.

További feladat a tagországok nemzeti vidékhálózatának koordinálása, melyet a közvetlen kapcsolattartás jellemez, közös rendezvények, találkozók színesítik a folyamatos konzultációt, az európai és tagországi hálózatok jobb együttműködése érdekében. A rendszeresen szervezett nemzeti hálózati találkozók során jelentős figyelmet fordítanak a hálózati munkatapasztalatok cseréjére és a humán kapacitás fejlesztésére.

A „Contact Point" által szervezett rendezvények és információk on-line módon márciustól hat nyelven elérhetők, melyet az EU internetportálja működtet. A barangolás lehetővé teszi az e-platformon való véleménynyilvánítást és információcserét a hálózatok, a Bizottság, a tematikus munkacsoportok és a Helyi Akciócsoportok között. A „public website" bárki számára elérhető, azonban néhány esetben korlátozott az oldalak hozzáférése, csak előzetesen regisztrált felhasználók léphetnek be.

A „Contact Point" ellátja a korábban említett két bizottság titkársági feladatait.

Végül érdemes megemlíteni még egy specifikus szolgáltatást, melynek keretében a hálózati projekt állandó és nem állandó szakértői részt vesznek a tagországokban találkozókon és rendezvényeken, ahol képviselik az európai hálózatot, ismertetik tevékenységüket és tapasztalataikat. Lehetőség van arra is, hogy maximum 30 fős csoportokat fogadjanak irodahelyiségükben, Brüsszelben.

Összefoglalva, az Európai Vidékfejlesztési Hálózat weboldalain (*http://ec.europa.eu/enrd)* a következő információk találhatók:

- Elektronikus hírújság – hat nyelven jelenik meg.
- Rendezvénynaptár a vidékpolitika eseményeiről.
- Ki kicsoda? – az európai vidékfejlesztés résztvevői között.
- Leggyakrabban feltett kérdések és arra adott válaszok.
- Keresés a jó gyakorlatok gyűjteményében.
- Transznacionális együttműködéseket segítő információk és megvalósításukat szolgáló útmutatók.
- EU-tagországok legfontosabb vidékfejlesztéssel kapcsolatos információi.
- Európai Vidékfejlesztési Hálózat publikációi.
- Helyi Akciócsoportok adatbázisa.
- Hozzáférés a különböző tematikus dokumentációkhoz.

• Az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap (EAFRD) adminisztratív dokumentumai és adatbázisai.

• Archivált LEADER-dokumentumokhoz való hozzáférés.

• Elektronikus levelezési kapcsolat és levelezési lista folyamatos fejlesztése.

A HELYI AKCIÓCSOPORTOK (LAG'S-HACS)

A vidékfejlesztés bázisintézményének tekinthetők a Helyi Akciócsoportok, melyek már a korábbi években megkezdték működésüket. A vidéki hálózatok kialakítását ösztönözte kedvező működési tapasztalatuk, és igényként fogalmazták meg a vidék szereplőinek hálózatba szerveződését. A 2007-2013 közötti tervezési időszakban szerepük és tevékenységük erősödik, az Európai Unióban jelenleg 1300 csoport működik, számuk napról napra növekszik, szakértői becslések a végleges számukat illetően több mint kétezer csoporttal számolnak. A regisztrált projektek száma megközelíti az ezres nagyságrendet.

A Helyi Akciócsoportok (HACS) szervezésében és irányításában a vezetői szemléletmód helyes megválasztása a vezetés alfája és ómegája. Minden egyes helyi akciócsoportnak biztos, igazságos és nyílt szemléletű vezetést szükséges megvalósítania a vidékfejlesztésben.

Tapasztalataim szerint a vidéki területek eredményes fejlődésének két fő mozgatórugója van. Ezek a Helyi Akciócsoportok teljesítményéhez kapcsolhatók; nevezetesen a decentralizált döntéshozatali rendszerek és ezek felelősségteljes gyakorlati alkalmazása. A helyi lakosság által hatékonynak és helyesnek ítélt Helyi Akciócsoportok általában sokkal népszerűbbek és eredményesebbek azoknál, melyeket „top down" módszerrel hoztak létre. Ennek az eredménye, hogy a Helyi Akciócsoportok támogatottsága és közösség által megnyilvánuló bizalmi képessége növekszik, a „bottom up" vidékfejlesztési javaslatok és előterjesztések procedúrájának gyorsulása mellett.

A helyi önkormányzat és egyéb társadalmi-gazdasági partnerek között fennálló stabil kapcsolat nélkülözhetetlen a Helyi Akciócsoportok sikeres irányításában. Tapasztalat szerint, ha az akciócsoportok felett a helyi önkormányzat vagy szakmai közigazgatás dominánsan „őrködik", akkor sok fontos és hasznos tanács, vélemény elveszik, sérül a helyi kezdeményezések jelentősége a stratégiaalkotásban és megvalósításban.

Mi szükséges a jó HACS-irányításhoz?

• A HACS-k a helyi társadalom minden szegmensének nézeteit képviselik az adott területen, beleszámítva a fiatalokat és a nőket.

• Szervezetek számára nyitott a HACS-tagság, továbbá magánszemélyek is csatlakozhatnak, amennyiben vállalják a csoport tevékenységének támogatását.

• A közös cselekvési folyamatokból a fontos érdekképviseletek nincsenek kizárva.

• HACS-k felelősségteljesen végzik a dolgukat és figyelembe veszik a döntéseik esetleges következményeit.

• A HACS-tagok realisták és döntéseiket minden esetben jól informált nézőpontok alapján hozzák.

• Minden tag ugyanolyan hozzáférési és részvételi joggal rendelkezik, legyen az éppen információigény vagy továbbképzési (training) lehetőség.

• A jó irányítás és helyes előkészület a HACS-tagok részvételének köszönhető. Ide tartozik az időzítés és a találkozók helyszíne, melyeket időben, publikusan közzétesznek.

• A közösségi folyamatok szellemiségének betartása mellett fejtik ki tevékenységüket. Ide tartoznak a jól átlátható döntési rendszerek, fellebbezések a HACS-k ellen és az érdekek ütközésének nyilvánosságra hozása, kinyilvánítása.

• A HACS-tagok megosztják saját elgondolásaikat és megpróbálják mások ötleteibe beleszőni.

• A vezetés szervezete viszonylag rugalmas és könnyen alkalmazkodik a kialakult helyzethez. A szabályozás valószínűleg 2013-ig fennmarad.

• HACS-tagok meghallgatják mások véleményét és perspektíváit (fontos az agrár- és erdészeti vállalkozók bevonása).

• A HACS-döntésekben az egy tag egy szavazat elv érvényesül, az egyenlő szavazásnál az elnök szavazata döntő.

• A HACS-kon belüli stratégiai és működési szintek között jól elkülönültek a szerepek, funkciók, melyek lehetővé teszik a tevékenységek ellenőrzését.

• Évente egy külső cég végezze el a HACS tevékenységének és irányításának értékelését.

AZ EURÓPAI VIDÉKFEJLESZTÉSI POLITIKA ELEMZÉSE

Az információcsere kereteinek kidolgozása mellett az Európai Vidékfejlesztési Hálózatnak fontos küldetése, hogy európai szinten különféle elemzéseket végezzen a 2007-2013 közötti időszak alatt, főleg olyan témakörökben, melyeket a tagországok egyedül nehezen tudnak kidolgozni.

A három kiemelt témakörből az egyik *„A területi sajátosságok és igények a vidékfejlesztési programokban”* elnevezésű témával foglalkozik. Ennek a tanulmánynak a fő célkitűzése a területi sajátosságok és igények meghatározása, a kiegyensúlyozottabb fejlesztések megvalósítása érdekében.

A második témakör *a mezőgazdaság és a szélesebb értelemben vett vidéki gazdaság összefüggéseinek vizsgálata*, melyek arra irányulnak, hogy milyen kapcsolódások lehetnek a mozgatóerők között, nevezetesen a gazdasági, környezeti győztes-győztes helyzetek hogyan valósulnak meg, illetve milyen intézményi keretek és politikai megvalósítási módozatok jellemzik ezeket az összefüggéseket. Ebben az esetben is elvárható a jó tapasztalatok, valamint az innovatív megközelítések bemutatása. Ezt a témakört jól kiegészíthetik a harmadik országok tapasztalatai és a korábbi LEADER-kezdeményezések példái is.

A harmadik témakör *a közjavak és az állami beavatkozás kérdéseit öleli fel*, törekedve annak feltárására, hogy a vidékfejlesztési intézkedések elősegítsék a közjavak előállítását, melyek összhangban állnak a társadalom hasznos elvárásaival. Mindenekelőtt a közjavak fogalmának és azonosításának tisztázása szükséges, továbbá annak mérhetősége, hogy mibe kerül egy adott intézkedés megvalósítása. Fontos továbbá azoknak az eszközöknek és mechanizmusoknak a feltárása is, amelyek elősegítik, hogy a közjavak megfelelő fogadtatásban részesüljenek a közvélemény körében.

A fentieken kívül alkalmi szakértői csoportok összehívására is lehetőség nyílik az igények szerint. Az egyik ilyen lehetséges téma a vidékfejlesztési intézkedések megvalósítását szolgáló kormányzati és egyéb intézmények munkájának értékelése és javaslatok kidolgozása.

Minden egyes témakör esetében kiemelt hangsúlyt kapnak a stratégiai jellegű kérdések és olyan témák, amelyek horizontálisan felölelik a különböző tengelyeket. A témák kidolgozásában a LEADER-csoportok közreműködése és tapasztalataik beépítése kiemelt szerepet kap, különösen a jó tapasztalatok feldolgozása és a különböző vidékfejlesztési programok tapasztalatainak kicserélése.

A tematikus csoportok megbízását a Bizottság hagyja jóvá. A párhuzamosan működő csoportok munkájának szervezése az európai szinten működő „Contact Point” által nagyon körültekintően kidolgozott módszer, melyet a Bizottság hagy jóvá. A módszer keretében egy koncep-

ció kerül meghatározásra, ezt követően a meglévő vidékfejlesztési programok elemzése valósul meg, kiegészítve az intézkedések megvalósításában összegyűjtött tapasztalatokkal. Az elemző munka kiegészül a vidékfejlesztési programokon kívül kidolgozott és megismert szakismeretekkel, kutatási eredményekkel, majd ezeket követik azok a javaslatok, melyek hasznosíthatók a vidékfejlesztési politikában és hozzájárulnak további információs igények megfogalmazásához.

A tematikus csoportok rendszeresen tájékoztatják a munkák előrehaladásáról az EU Bizottságot, és a második év végén elkészítik a végleges tanulmányukat, melyet publikálnak és szeminárium keretében megvitatnak egy szélesebb szakmai közönséggel.

Fontos ismertetni a tematikus csoportok tagjainak kinevezési módszerét: az évente kétszer ülésező Koordinációs Bizottság jelöli a tagállamok intézményi képviselőinek javaslata alapján azt a 10-15 fős csoportot, mely a „kemény magját" képezi a tematikus csoportoknak. A tagállamok által javasolt tagok kijelölésének feltétele, hogy jelentős vidékfejlesztési tapasztalattal rendelkezzenek. Végső soron a szakértői igények és tapasztalatok alapján összeállított listát formálisan a Bizottság DG Agri hagyja jóvá, megnevezve a fő témaszakértőket.

A kidolgozott módszer általános iránymutatást ad a tematikus csoportok részére, melyet kiegészít egy szakértő csoport, melyek a CP szakértői listájáról vagy a Bizottság által kezelt listáról kerülnek kiválasztásra, és ezek megbízását is a Bizottság hagyja jóvá. A szakértői csoportok tagjaival szemben a tanulmánykészítési tapasztalat és a téma ismerete fogalmazódik meg igényként. A CP által javasolt munkaprogram alapján a szakértők elkészítik résztanulmányaikat, melyeket a tematikus csoport beépít összegző tanulmányába.

Három típusú szakértő iránti igény jelentkezik:

- Szakértők, akik feldolgozzák a főbb elméleti kérdéseket, melyek a témához kapcsolódnak, áttekintik az irodalmi forrásokat, a politikai kérdéseket és meghatározásokat.
- Szakértők, akik operatív képességekkel rendelkeznek, bekapcsolódnak az adatgyűjtésbe, esettanulmányok feldolgozásába, adatelemzésbe, ezeknek a szakértőknek tapasztalattal kell rendelkezni a témakörben és az elemzési módszerek alkalmazásában.
- Szakértők, akik elemzési és szintetizáló képességekkel rendelkeznek, hogy segítsék a szakértői munka véglegesítését, a következtetések megfogalmazását, melyek a tanulmány eredményein alapszanak vagy más forrásokból kerültek felszínre (például konzultálás a nemzeti és európai szintű hálózatokkal, szemináriumokon elhangzottak). Végül jelentős a szerepvállalásuk a gyakorlati ajánlások megfogalmazásában, a politikai tanácsadásban és járuljanak hozzá, hogy további érdekes témakörök kerüljenek felvetésre.

Ebben a munkában a „Contact Point" szervező-előkészítő és koordinációs szerepet tölt be, s szakértői alkotják a belső koordinációs csoportot, aktívan részt vesznek a szakmai munkában és segítik a minden csoportban kijelölt vezető szakértőt, aki vezeti a mindennapok munkáját, ezzel lehet a külső és belső koherenciát biztosítani. A belső koordinációs csoport rendszeres időközönként tájékoztatja a tematikus csoportot az előrehaladásról, vagy a nehézségekről, megosztva a rendelkezésre álló információkat és nézeteket. Ezzel biztosítható a jó szakmai együttműködés és koordinálás a különböző szakértői csoportok között, mivel a szűkebb értelemben vett vezető szakértők csoportja évente csak két alkalommal találkozik.

A témák összetettsége és értelmezhetősége megköveteli, hogy a szakértők a specifikus kérdésekre figyeljenek, de ehhez

egy jól strukturált koncepcionális keret szükséges, melyben a tartalmi követelmények jól meghatározottak, a csoportok ennek alapján tudják az egyes témákat jól kidolgozni.

Szükséges megjegyezni, hogy a kiválasztott témák feldolgozásában a horizontális megközelítés a jellemző, kiterjed minden tengelyre és érintik az európai vidékfejlesztési politika lényeges kérdéseit. Az adott szakértői csoportok figyelme az elemzésben kiterjed a megfelelő földrajzi és területi szintekre, azok megértésére, az adott témák megvizsgálására a nemzeti stratégiákban és vidékfejlesztési programokban. Minden szakértő csoportnak meg kell határozni azokat a földrajzi összefüggéseket is, melyek például egy tipikus területi témát érintenek, mint a kifejezetten vidéki térség, városkörnyéki terület, hegyes vagy kedvezőtlen természeti adottságú területek stb.

Fontos hangsúlyozni, hogy szükséges bizonyos egyensúlyra törekedni a régi és az új tagországok között, hogy felszínre kerüljenek a különböző igények és specifikus témák.

FONTOSABB KÖVETKEZTETÉSEK

• A vidékfejlesztés feladatai és programjai túlmutatnak az egyes ágazatokon, és szervezettebb munkát, valamint új intézmények létrehozását és működését igénylik tagállami és uniós szinten egyaránt.

• Egyértelművé vált, hogy a klasszikus szakigazgatási intézmények már nem képesek a vidékfejlesztés kérdéseit kezelni, ezért innovatív és közreműködő szemlélet alkalmazása vált szükségessé a stratégia kidolgozásában, a projektek megvalósításában és az eredmények értékelésében.

• A nemzeti szintű vidékfejlesztési hálózatok és a nemzeti közigazgatási rendszer intézményei közötti kapcsolatokban is változtatni szükséges. Olyan partnerségi kapcsolatok szükségesek, ahol az állami intézmények jobban figyelembe veszik a vidéki népesség által működtetett hálózatok helyzetelemzését, a stratégiát, valamint határozottabban igénylik a térségi intézkedések megvalósításában való közreműködésüket. Ma úgy tűnik, hogy a hálózatok egyre inkább képesek lesznek erre, és a közigazgatási intézmények bátrabban adhatnak át funkciókat és tevékenységeket.

• Az új intézményi megközelítés eredetisége abban rejlik, hogy az európai vidéki területeken élők jogát és lehetőségét megerősítette abban, hogy részt vegyenek lakó- és munkahelyük erőforrásainak fenntartható fejlesztésében és térségük sorsának alakításában.

• A vidékfejlesztési törekvések megvalósításában szükségessé vált a LEADER megközelítésű módszer széles körű alkalmazása.

• Szükséges, hogy a mezőgazdaságban és erdészetben érdekeltek aktívabban bekapcsolódjanak a nemzeti hálózatok és a Helyi Akciócsoportok munkájába. Egyértelművé vált, hogy a mezőgazdasági és erdőterületek menedzsmentjéért felelős személyek és szervezetek felelőssége növekszik a térségi erőforrások hasznosításában és keresztmegfelelés (cross-compliance) szempontjainak érvényesítésében, mivel az első és a második tengely közötti forrás átcsoportosítása elkezdődött.

• Az elmúlt évtizedek Európai Agrár- és Vidékpolitikája röviden két szóval jellemezhető: folytonosság és változás. Az elmúlt évek arányait vizsgálva inkább a folytonosság volt a jellemző, mint a változás. A jelenleg folyó vitákból arra lehet következtetni, amit megerősített a KAP legutóbbi felülvizsgálata után elhangzott mondás, miszerint „a csatát megnyertük, de a háborút elvesztettük". A vidékfejlesztésben részt vevők arra számíthatnak, hogy olyan célkitűzések, mint a prioritások hierarchiájában a közjavak (public goods) fogalma előtérbe kerülnek, továbbá a döntéshozók figyelme főként a környezeti, költség-haszon hatékonysági, valamint a jó kormányzás (good-governance) kérdéseinek vizsgálatát helyezik előtérbe.

FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

(1) Council Regulation (EC) No 1698/2005 of 20 September 2005 on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) – (2) Commission Decision No 168/2008 of 20 February 2008 setting up the organisational structure for the European Network for Rural Development – (3) Country files. http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/index_en.htm – (4) **European Evaluation Network for** Rural Development. **http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/eval/network/whatwedo_en.htm – (5) Legislation** RDP. 2007-2013 http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/leg/index_en.htm – (6) **Rural Development. policy** 2007-2013 **http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_en.htm – (7) The Leader. approach. http://ec.europa.**eu/agriculture/rur/leaderplus/pdf/library/methodology/leader_approach_en.pdf

Az Európai Vidékfejlesztési Hálózat első elektronikus Hírújsága (Newsletter) hat nyelven jelenik meg, évente 8-10 alkalommal

Az Európai Vidékfejlesztési Hálózat posztere

